

INTEGRITÁS
AKADÉMIA

KORR-KÉP

Korrupció és integritás
a magyar fiatalok szemével

*Egy komplex, fiatalok körében végzett kutatás
pre-fókuszcsoporthoz előkészítő adatfelvételének
eredményei*

Dr. Burai Petra – Dr. Vajda Kinga

Tartalomjegyzék

Összefoglaló	3.
1. A kutatás célja	5.
1.1. A kutatás általános céljai	5.
1.2. A pre-fókuszcsoporthoz adatfelvétel célja	6.
2. A kutatás és a pre-fókuszcsoporthoz adatfelvétel kérdései, vizsgált dimenziói	6.
2.1. Az átfogó kutatási projekt kérdései	6.
2.2. A pre-fókuszcsoporthoz interjúk interjúfonalának főbb, vizsgált témái és dimenziói	7.
3. Módszertan és az adatgyűjtésbe bevont fiatalok	7.
3.1. A kutatás módszertani alapjai röviden	7.
3.2. A pre-fókuszcsoporthoz adatgyűjtésbe bevont személyek	8.
3.3. A fókuszcsoporthoz bevont személyek és a helyszínek jellemzői	8.
4. A pre-fókuszcsoporthoz interjúk eredményei	9.
4.1. Intézményrendszerek, szolgáltatások és az ezekhez való hozzáférés	9.
4.1.1. A fiatalok által említett intézmények csoportjai	10.
4.1.2. A megnevezett intézmények által nyújtott szolgáltatások, segítség	10.
4.1.3. A szolgáltatások elérésének feltételei	11.
4.2. A korrupció és integritás fogalmai, ehhez kapcsolódó asszociációk, érzelmek a fiatalok körében	12.
4.3. A korrupció előfordulása, formái a különböző intézményekben; valamint a korrupcióhoz kapcsolódó közvetlen vagy közvetett tapasztalatok	15.
4.3.1. A korrupció előfordulása az egészségügyben	16.
4.3.2. A korrupció lehetséges előfordulása az oktatás területén	17.
4.3.3. A korrupció előfordulása a hivatalokban, az önkormányzatokban és a képviselőtestületekben	17.
4.3.4. A politikai életben előforduló korrupció	18.
4.3.5. Az Európai Unió és az uniós források vonatkozásában tapasztalt korrupció	18.
4.3.6. Korrupció a piaci szektorban	19.
4.4. A korrupcióra vonatkozó információk forrásai	19.
4.5. A fiatalok helye és szerepe a korrupció elleni fellépésben	20.
4.5.1. A korrupció elfogadottsága és a fiatalok rezignáltsága	22.
4.5.2. A korrupció elutasítása és a korrupció elleni aktív fellépés	22.
4.5.3. Rendszerszintű változások a korrupció ellen	23.
4.6. Az integritás-oktatás leginkább elfogadott formái és irányai	24.
5. Irodalomjegyzék	26.

Összefoglaló

Az Integritás Akadémia az Integritás Hatóság újonnan kialakított szervezeti egysége, amely széles körben hasznosítható kutatási eredményeket és oktatási tartalmakat kínál a magyar társadalom számára az integritás megerősítése és a korrupció elleni küzdelem terén.

Az Integritás Akadémia fiatalokat vizsgáló kutatásának egyik fókuszja, hogy megalapozott információkat gyűjtsön az európai uniós források felhasználására vonatkozó tapasztalatokról és véleményekről. A kutatás során gyűjtött adatok megjelennek a Hatóság jelentéseiben és alátámasztják szakmai ajánlásait. A komplex, több adatfelvételt tartalmazó kutatás jelen pre-fókuszcsoporthoz tartozó interjúkat tartalmazó szakaszával cél volt a kutatásba vont témák célcsoporton belüli feltárása, a legfontosabb területek lokalizálása, majd az így nyert ismeretek felhasználása és beépítése a kutatás következő adatfelvételi pontját jelentő kérdőívbe.

A kutatás 15-29 éves, tanuló, illetve már dolgozó fiatalok körében, Budapesten és vidéki településeken szervezett fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések keretében vizsgálta az integritás és korrupció fogalmának ismertségét és megítélését. Az **integritás** pontos definícióját kevés fiatal ismerte, de többségük a becsületességgel, szabálykövetéssel és hitelességgel hozta összefüggésbe. Ezzel szemben a **korrupciót** elsősorban negatív jelenséggé (lopás, csalás, jogosulatlan előny) értelmezték, bár akadt, aki semlegesnek vagy akár gazdasági szempontból részben kívánatosnak ítélte.

A beszélgetések többféle intézménytípust, így az oktatást, egészségügyet, közigazgatást és a pénzügyi szektort is érintették. A korrupcióval gyakran érintett és említett területek a következők voltak:

- **EGÉSZSÉGÜGY:** Az egészségügyben a hálapénz témája hangsúlyosan jelent meg, a fiatalok szkeptikusak voltak a megszüntetésével kapcsolatban. Úgy vélték, hogy a megfelelő, gyors szolgáltatás elérése érdekében a közegészségügy irányából a magánegészségügy felé fordulva továbbra is jelentős összegeket kell megfizetni a szükséges ellátásért.
- **OKTATÁS:** A tanárokkal való jó kapcsolat, a szülői „adományok” és a jobb jegyekért és vizsgákért adott kenőpénz jelentek meg kapcsolódó jelenséggé.
- **HIVATALOK ÉS KÖZIGAZGATÁS:** Gyorsabb ügyintézésért, időpontokért, ellenőrzések „elnevezéséért” vagy segélyek pozitív elbírálásáért adott pénz és a kapcsolatok szerepe került előtérbe. A digitalizáció hiányát is a korrupciót fenntartó tényezőként említették.
- **POLITIKAI KORRUPCIÓ:** Ez a típusú korrupció országos és helyi szinten is szóba került, különösen a közbeszerzések kapcsán, ahol a túlárazás és a kapcsolatok útján megszerzett munkák problémáját emelték ki. A fiatalok rendszerszintű korrupcióként említették az európai uniós fejlesztési pénzek nem megfelelő felhasználását, melyről úgy gondolták, minden állampolgárt hátrányosan érint.
- **VÁLLALATI SZFÉRA:** Kiemelten az építőipar jelent meg, ahol a fiatalok szerint a túlárazás, monopolhelyzet és a kapcsolatok útján szerzett megbízások jellemzőek.

A fiatalok **tájékozottabbnak és nyitottabbnak érezték magukat** a korrupciós témákkal kapcsolatban az idősebb generációkhoz képest. A korrupció megítélését befolyásolta, hogy az őket személyesen pozitívan vagy negatívan érinti-e, valamint az is döntő volt, hogy mások javát is szolgálhatja-e, vagy csak egyéni haszonszerzést takar. Erkölcsi

főlényt és elégedettséget jelentett számukra, ha tudatosan nem vettek részt korrupciós cselekményekben.

A korrupció elleni küzdelem lehetséges eszközeként a **jövedelmek emelését** (csökkenti a rászorultságot, növeli a bejelentési hajlandóságot) és az **erkölcsi hozzáállás, társadalmi normák erősítését** jelölték meg. Fontosnak tartották saját szerepüket, különösen a közös fellépést. Emellett kiemelték a megfelelő pontokon való rendszerszintű, állami beavatkozások jelentőségét is. A feljelentéseket és bejelentéseket kevésbé látták hatékonynak, részben a hatóságok érintettsége miatt, valamint a bejelentők védelmének hiánya okán.

A kutatás egyik kiemelt célja volt a nagymintás kérdőíves adatfelvétel előkészítésén túl már ezen adatfelvételi ponton annak vizsgálata volt, hogy a fiatalok mely lehetőségeket és irányokat tartják esetükben a leginkább hatékonynak a korrupció felismerését, elkerülését, az integritást és korrupció elleni küzdelmet célzó oktatási tevékenységek kialakításakor.

Hangsúlyozták, hogy elengedhetetlen egy **komplex képzési csomag** kialakítása, már **kisgyermekkortól kezdődően** az adott életkori csoportnak megfelelő tartalommal. Kiemelték a személyes oktatás mellett az online bekapcsolódási lehetőség jelentőségét, a rövid és hosszabb videós-audiós tartalmakat, melyeknél a motiváció fenntartását kvízek, pontgyűjtések, nyereményjátékok integrálásával és hiteles példaképek, valamint influenszerek bevonásával lehetne megvalósítani. Fontosnak érezték, hogy képzések során kerüljék az általános panaszkodást, és hogy a hangsúly sokkal inkább a jogaik és kötelezettségeik megismerésén, gyakorlati példák bemutatásán és azok közös feldolgozásán, valamint a kritikus gondolkodás fejlesztésén legyen.

1. A kutatás célja

1.1. A kutatás általános céljai

Az Integritás Hatóság alaptevékenységeit az európai uniós költségvetési források felhasználásának ellenőrzéséről szóló 2022. évi XXVII. tv. (továbbiakban: Eufetv.) szabályozza. Az Integritás Akadémia (továbbiakban: IA), mint a Hatóság újonnan kialakított szervezeti egysége, széles körben hasznosítható kutatási eredményeket és oktatási tartalmakat kínál a magyar társadalom különböző célcsoportjai számára az integritás, korrupció azonosítása, az integritás fejlesztése, valamint a korrupció elleni küzdelem terén.

Ezen célzott tevékenységével támogatja a korrupció elleni küzdelem egyik leghatékonyabb és hosszú távon költségkímélőbb formáját, az oktatáson, képzéseken és szemléletformáláson keresztüli megelőzést. Az IA edukációs, ismeretterjesztő és tudományos tevékenységével a társadalom számos célcsoportját szeretné elérni. Ide tartoznak a fiatal generáció tagjainak különböző csoportjai, köztük a kisiskolások, középiskolások, és a felsőoktatásban tanulók. Hosszú távon a fiatal generáción túl cél a kis és középvállalkozások és más speciális célcsoport bevonása az IA által nyújtott tevékenységekbe. Az oktatási, képzési tartalmak kidolgozását minden esetben megelőzi egy az adott csoport tudását, elképzeléseit, tapasztalatait részletesen feltáró kutatás, mely képes kellően megalapozni azt.

Az adatfelvétel segítségével a képzési tartalmak precízen fejleszthetők, pontosan az igényekre és szükségletekre reagálnak, így eredményességük és hatásuk jelentősebb lehet. A szükségletek felmérése mellett a későbbiekben cél a már kidolgozott képzések eredményességének mérése is. Jelen, a fiatalokat vizsgáló kutatási tevékenység ún. pre-fókuszcsoportos interjúkat tartalmazó adatfelvételesorán az Integritás Akadémia kifejezetten a magyar 15–29 éves korcsoportot vizsgálta. A vizsgálat része egy átfogó, kevert módszertant alkalmazó kutatási projektnek, ahol kvalitatív és kvantitatív adatfelvételek szekvenciálisan váltják egymást. A változatos adatfelvételi technikákkal cél a fiatalok csoportjában felmérni a korrupcióhoz és integritáshoz köthető véleményüket, elképzeléseiket, attitűdjüket, valamint tapasztalataikat. A komplex kutatási tevékenység során további cél a korrupcióhoz és integritáshoz szorosan kapcsolható, azokat befolyásoló dimenziók vizsgálata, úgy mint bizalom, részvétel, átláthatóság, tiszta hozzáférés, korrupcióval szembeni tolerancia, percepciók és tapasztalatok a korrupcióval kapcsolatban, integritás értékei szerinti működés, kapcsolódás a korrupció elleni küzdelemhez, valamint a képzési tartalmak számukra leginkább hatékony formáinak és lehetőségeinek összegyűjtése.

A Hatóság Eufetv.-ben meghatározott feladata az európai uniós források felhasználásával kapcsolatban elemző és javaslattevői feladatok ellátása, melynek során integritáskockázat-értékelési gyakorlatot folytat, éves elemző integritásjelentést és ehhez kapcsolódó ajánlásokat, továbbá más eseti ajánlásokat is megfogalmazhat. Ezért a fiatalokat vizsgáló kutatás egyik fókuszja, hogy az érintett célcsoportban megalapozott információkat gyűjtsön az európai uniós források korábbi és aktuális felhasználására vonatkozó tapasztalatokról és véleményekről. A kutatás során gyűjtött adatok a hatékony képzések megalapozása mellett támogatják a Hatóság integritáskockázat-értékelését, valamint megjelenhetnek a Hatóság különböző jelentéseiben, ajánlásaiban adatokkal alátámasztva, segítve a bemutatott eredményeket. Hosszú távon cél a korrupció és integritás témáiban a vizsgált korcsoport rendszeres mérése, melynek segítségével egy gazdag, hosszú idősoros adatokat is tartalmazó adatbázis készülhet, amelyből a trendek, időszakos változások nyomon követhetők.

1.2. A pre-fókuszcsoportos adatfelvétel célja

A pre-fókuszcsoportos adatfelvétel része egy kevert módszertanon alapuló kutatási projektnek. Miután a vizsgált témában magyar vonatkozásban viszonylag szűkös szakirodalmi háttér áll rendelkezésre (Székely et. al, 2012; Fenyves & Kurgyis, 2014; Bokor, 2018), ezért a kutatás módszertani tervező és előkészítő szakaszában az a döntés született, hogy a nagymintás, survey (kvantitatív) lekérdezést elengedhetetlen, hogy megelőzze egy kvalitatív adatfelvétel, melynek során cél a vizsgálat tárgyát képező témák célcsoporton belüli feltárása, a legfontosabb területek lokalizálása, majd a kvantitatív mérőeszköz ezen információk alapján történő finomítása. Ez a megközelítés a kevert, módszertan esetében az ún. feltáró egymásra épülő vizsgálat, melyben a kvalitatív feltárás megelőzi a kvantitatív nagymintás adatgyűjtést (Creswell, 2009).

2. A kutatás és a pre-fókuszcsoportos adatfelvétel kérdései, vizsgált dimenziói

A komplex, fiatalok csoportjához kapcsolódó, több adatfelvételt összekapcsoló kutatás kérdéseinek célja elsősorban feltárni a korrupció és integritás fogalmihoz kapcsolható percepciókat, tapasztalatokat különböző dimenziók pl.: egyén-társadalom, intézmények egyes csoportjai mentén, valamint az európai uniós források felhasználásához kapcsolódó véleményeik és a korrupció elleni fellépés lehetőségeinek áttekintése. A pre-fókuszcsoportos interjúk esetében a cél az volt, hogy a gyűjtött adatokkal pontosabban láthatóvá váljon mit gondolnak ezekben a témákban a fiatal generáció tagjai, hogy a kvantitatív adatfelvétel kérdőívében a lehető legpontosabban kerüljenek megfogalmazásra a változók és itemek.

2.1. Az átfogó kutatási projekt kérdései:

- Ismerik-e az integritás fogalmát a magyar fiatalok, milyen érzelmeket, tartalmakat társítanak hozzá, mennyire prioritás számukra az ennek mentén való mindennapi működés?
- Mit gondolnak a korrupcióról a magyar fiatalok? Vannak-e gyakorlati tapasztalataik a korrupciót érintően; amennyiben igen milyen típusúak? Milyen megelőzési és beavatkozási pontokat látnak a korrupció visszaszorítása érdekében? Fellépnének-e a korrupcióval szemben?
- Mit gondolnak az európai uniós források felhasználásának hatékonyságáról és tisztaságáról? Milyen tapasztalataik vannak ezeknek a forrásoknak a hasznosulását illetően?
- Az integritás és korrupció mely területeinek bevonásával érzik úgy a fiatal generáció tagjai, hogy számukra a témában releváns tudás adható át? A figyelemfelhívó kampányok és tudásátadás mely formáira lennének elsősorban nyitottak?

2.2. A pre-fókuszcsoporthos interjúk interjúfonalának főbb, vizsgált témái és dimenziói:

- **Intézmények, szolgáltatások ismerete, ezekkel való kapcsolat és tapasztalatok**

Cél: Vizsgálni, hogy milyen típusú szolgáltatások jelennek meg a célcsoport mindennapjai során, milyen intézményektől milyen szolgáltatásokat vesznek igénybe? Hogyan tudják ezeket a szolgáltatásokat elérni, milyen igénybevételt támogató és hátráltató tényezőkkel találkozhatnak, vagy vannak tapasztalataik?

- **Korrupció és integritás fogalmainak elterjedtsége, ismerete, tartalma**

Cél: Hétköznapi példák és szabad asszociáció segítségével feltárni a két fogalom elterjedtségét, a fogalmakhoz társított érzelmeket és tartalmakat.

- **Korrupció előfordulása, elképzelések és tapasztalatok**

Cél: Áttekinteni véleményük szerint hol fordulhat elő korrupció, ők személyesen, vagy akár közeli hozzátartozókon, ismerősökön keresztül hol és hogyan találkoztak már vele? Az egyes területeken hogyan fordulhat elő a korrupció, hogyan hallanak ezekről az esetekről? Hogyan reagáltak vagy reagálnának olyan esetben, amikor találkoznak/találkoznának ilyen helyzettel?

- **Korrupció elleni küzdelemhez való kapcsolódás**

Cél: Vizsgálni, hogy korrupció gyanúja esetén mit tennének, jelentenék-e ezt, amennyiben igen hol/kinek? Milyen beavatkozásokkal csökkenthető a korrupció véleményük szerint?

- **Korrupcióval és integritással foglalkozó képzés lehetőségei**

Cél: Vizsgálni, hogy mi a leghatékonyabb módja a képzésszervezés során a fiatalok bevonásának? Hogyan érhető el ez a korosztály, mely képzési formákat ítélik a leginkább hatékonynak?

3. Módszertan és az adatgyűjtésbe bevont fiatalok

3.1. A kutatás módszertani alapjai röviden

A kutatás során kevert módszertan került alkalmazásra, melynek lényege a kvalitatív és kvantitatív adatfelvételek szekvenciális váltakozása. A kevert módszertanon alapuló kutatások egyszerre kísérik meg felhasználni a kvalitatív irányzat gazdagságát és feltáró jellegét, a kvantitatív irányzat fókuszáltságával és számszerűsíthetőségével (Hesse-Biber, 2010:3).

A kevert módszertan segítségével lehetőség nyílik a különböző módszertanok előnyeinek felhasználása mellett azok hátrányait kiküszöbölni, csökkenteni. Az adatfelvételek során az ún. pre-fókuszcsoporthos interjúk segítségével gyűjtött információkra alapozva kerül kialakításra a nagymintás, survey lekérdezés során használt kérdőív (feltáró-egymásra épülő típusa a kevert módszertannak) (Creswell,2009). A későbbiekben a nagymintás, kérdőíves lekérdezés eredményeinek pontosítása, a feltárt tudás további mélyítése pedig az ún. poszt-fókuszcsoporthos adatfelvételekkel történik.

A különböző adatfelvételek segítségével egy komplex kutatás kerül megvalósításra, ahol az adatfelvételek között szoros kapcsolat áll fenn. Az összetett módszertan várhatóan támogatja, hogy a fiatalok körében vizsgált integritás és korrupció érzékeny témájához kapcsolódóan megbízható és valid adatokra épülő eredmények gyűjtése valósulhasson meg, valamint az így gyűjtött adatokra alapozva egy jól hasznosuló, hatékony képzési tematika kerüljön kialakításra.

3.2. A pre-fókuszcsoportos adatgyűjtésbe bevont személyek

A fókuszcsoportos interjúk szervezése és az interjúk lebonyolítása szempontjából, nincsen egyetlen, minden kutatási témára és kérdésre működő jó gyakorlat, hiszen ezeket a vizsgált téma erősen befolyásolhatja. Az olyan érzékeny és sokszor rejtett folyamatok, mint a korrupció, korrupció elleni küzdelem vizsgálata tekintetében a homogén, kisebb létszámú fókuszcsoportok szervezése mellett döntöttünk, ahol a minél nagyobb érvényesség érdekében a bevont személyek véletlenszerűen kerültek kiválasztásra. A fókuszcsoportok kialakítása során külön cél volt, hogy a már említett 15–29 éves korosztályból különböző életkorú, különböző településtípusban és az ország különböző régióiban élő fiatalok kerüljenek kiválasztásra egy-egy csoportba, így segítve azt, hogy változatos szocio-demográfiai háttérrel bíró személyektől történjen adatgyűjtés. Cél volt, hogy összesen 5–7 darab, fókuszcsoportonként min. 6–7, de nem több, mint 10 fő bevonásával zajló interjú történjen. Az egyes fókuszcsoportok esetében a különböző csoportdinamikai folyamatokat szem előtt tartva, a csoportok korcsoport és településtípus, valamint település szerint viszonylag homogén kialakítása valósult meg, egy-egy csoportba hozzávetőlegesen hasonló korú és az adott településről vagy annak környékéről érkező fiatalok véletlenszerűen kerültek bevonásra (Krueger, 1994).

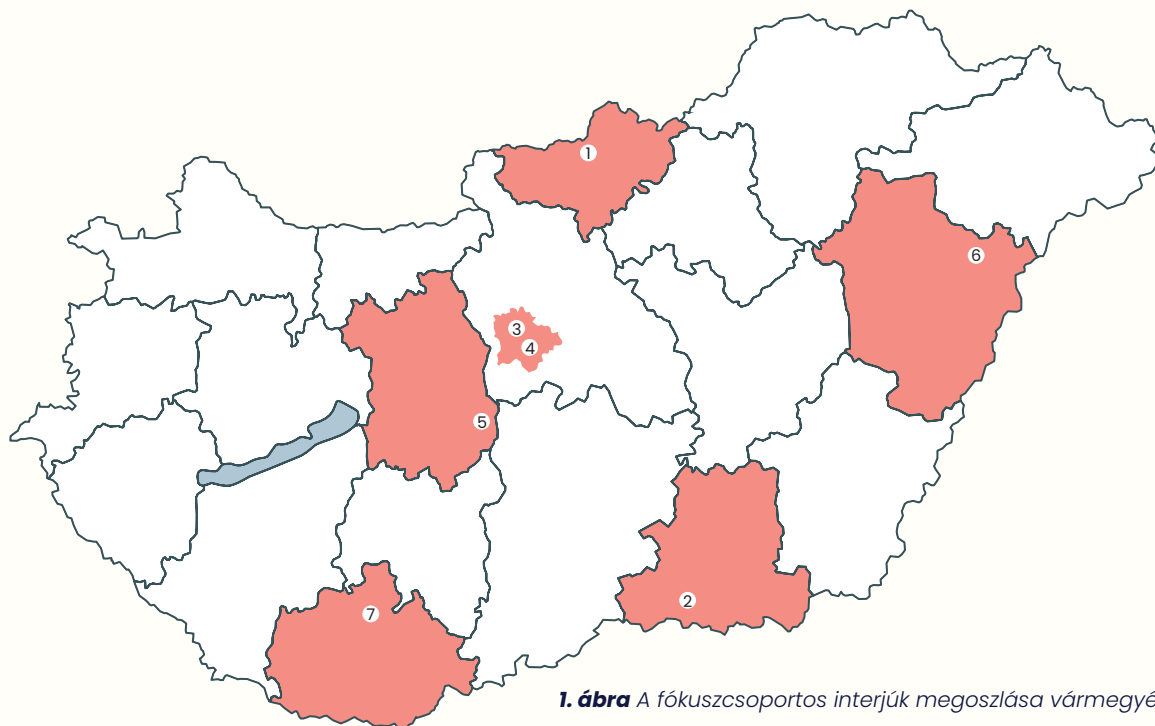
A fókuszcsoportos interjúkról hangrögzítések és szó szerinti leiratok készültek. A gyűjtött és anonimizált adatok tematikus elemzéssel, egy az interjúk guidejára alapozott keretmátrix segítségével kerültek feldolgozásra.

3.3. A fókuszcsoportba bevont személyek és a helyszínek jellemzői

A vizsgálatokban összesen 5 régió és Budapest volt érintett az alábbi megoszlás szerint (1. táblázat).

1. táblázat A fókuszcsoportos interjúk megoszlása a település típusa, vármegyéje, régiója, a bevont személyek száma és korcsoportja alapján

Település					Bevont személyek	
	neve	típusa	vármegyéje	régiója	száma (fő)	korcsoportja
1.	Varsány	község	Nógrád	Észak-Magyarország	6 fő	18–25
2.	Szeged	megyeszékhely	Csongrád-Csanád	Dél-Alföld	7 fő	18–29
3.	Budapest 1.	főváros	–	Budapest (közép-Magyarország)	7 fő	18–25
4.	Budapest 2.	főváros	–	Budapest (közép-Magyarország)	9 fő	21–27
5.	Kisapostag	község	Fejér	Közép-Dunántúl	6 fő	18–25
6.	Debrecen	megyeszékhely	Hajdú-Bihar	Észak-Alföld	6 fő	19–26
7.	Pécs	megyeszékhely	Baranya	Dél-Dunántúl	6 fő	16–17

1. ábra A fókuszcsoporthoz interjúk megoszlása vármegyék alapján

A beszélgetésbe bevont fiatalok nagyobb része tanuló¹ volt, míg tőlük csupán néhány fővel lemaradva a másik nagy válaszadói csoportot a már munkaerőpiacon aktív fiatalok jelentették.

4. A pre-fókuszcsoporthoz interjúk eredményei

4.1. Intézményrendszerek, szolgáltatások és az ezekhez való hozzáférés

A fókuszcsoporthoz résztvevői a beszélgetés kezdetén összegyűjtötték, hogy melyek azok az intézmények, amelyekkel mindennapjaik során kapcsolatba kerülnek. Itt bármilyen köz- vagy magánszolgáltatást nyújtó intézményre gondolhattak, sőt egyes helyszíneken az olyan absztrakt, elvont fogalmak intézményként való definiálása is megjelent, mint a család, házasság vagy munkahely. A feladat részint a beszélgetés indítására, bemelegítésére szolgált, részint kifejezetten fontos információkkal bírt, hogy hétköznapi életük során milyen típusú intézményekkel kerülnek kapcsolatba, mely befolyásolhatja a korrupció érzékelésüket és olyan korrupcióhoz és integritáshoz kapcsolódó területeket, mint a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, az intézmények által nyújtott szolgáltatásokban való részvétel, valamint az átlátható és transzparens működése az egyes intézményeknek. A fiatalok ezek összegyűjtésén és csoportosításán túl megfogalmazták, hogy számukra mit nyújthat az adott intézmény és amennyiben azt a szolgáltatást szeretnék igénybe venni, akkor ahhoz leginkább mire van szükségük, mit kell tenniük.

¹ A tanulói csoporthoz kapcsoltuk azon válaszadókat, akik aktív hallgatói jogviszonnyal rendelkeztek és mellette gyakorlati helyen gyakorlatukat töltötték, vagy a tanulói jogviszony mellett vállaltak valamilyen részmunkaidős állást. A döntést indokolta, hogy feltételeztük az aktív hallgatói jogviszony és az oktatásban töltött intenzív időszak nagyobb hatással lehet a vizsgált témákban véleményükre, élményeikre.

4.1.1. A fiatalok által említett intézmények csoportjai

A különböző oktatási intézmények, egészségügyi ellátást nyújtó intézmények, közigazgatási adminisztrációt és ügyintézéseket biztosító intézmények, valamint a pénzügyi szolgáltatásokat biztosító intézmények mindegyik fókuszcsoportban említésre kerültek. Az, hogy az egyes intézménytípusokhoz milyen példákat nevesítettek a fiatalok, változó képet mutatott. Az oktatás tekintetében a bölcsőde, óvoda és iskola mindegyik helyszínen felmerült, egy fővárosi csoportban pedig tovább tágították ezt a kört a nyelviskolákkal, felnőttképzést nyújtó intézményekkel és autósiskolákkal. Az egészségügy esetében elsődlegesen a kórházakat és több helyen a háziorvosi ellátást emelték ki, valamint a gyógyszerár merült fel, egy-egy terepen pedig speciálisabb egészségügyi tevékenységet nyújtó intézmények is szóba kerültek úgy, mint mentők, sürgősségi ellátás, járóbeteg szakellátás. A közigazgatási és adminisztratív segítséget nyújtó intézmények tekintetében rendkívül gyakran, szinte minden helyszínen nevesítették a kormányablakokat és az önkormányzatokat. Ebben az intézménytípusban jelent meg egy erőteljesebb különbség: a két budapesti fókuszcsoporton felmerültek olyan nemzetek felett álló szervezetek is, mint Európai Unió vagy Európai Parlament, melyeket a többi beszélgetésben nem jelöltek meg. A pénzügyi intézmények vonatkozásában gyakori említett példaként szerepeltek a bankok.

1. ábra A terepeken megjelenő oktatási, egészségügyi, közigazgatási és pénzügyi szereplők interjúban megnevezett típusa szófelhőben ábrázolva²

A mindegyik helyszínen egységesen megjelenő intézménytípusokon túl a „rendészet, biztonság, igazságszolgáltatás intézményei”, a „vallási intézmények” és a különböző „kulturális intézményekhez” tartozó példák (múzeum, könyvtár, közösségi ház, mozi, színház) fordultak még elő. Az egyik vidéki városban pedig hosszas diskurzus folyt a szociális szolgáltatásokat nyújtó különböző intézménytípusokról.

4.1.2. A megnevezett intézmények által nyújtott szolgáltatások, segítségek

A különböző oktatási intézmények a válaszok alapján számos területen segítik őket a:

- tudás megszerzésében,
- a későbbi karrier lehetőségek előmozdításában és építésében,
- felkészítik őket az életre,
- munkaerőpiaci értéküket növelik,

² Az intézmények nevének mérete jelzi az előfordulásuk gyakoriságát a szófelhőben.

- felügyeletet nyújtanak,
- a tehetséggondozásban segítenek,
- a készségfejlesztést és önismeretet támogatják,
- a társadalmi mobilitás alapjául szolgálhatnak, a későbbiekben hasznos kapcsolati tőkéket is segítik megalapozni.

Kiemelték még a szocializációt, melynek fontos helyszínei lehetnek a különböző oktatási intézmények. A közösséghez tartozás érzésének kialakulása mellett az oktatási intézményekhez sorolt kollégiumok a lakhatás biztosításában is fontos szerepet játszanak.

Az egészségügyi intézmények esetében a már kialakult betegségek kezelése, a balesetek ellátása, kríziskezelés és a prevenció jelentek meg, mint fontos tevékenységek, illetve egy helyszínen említették az egészségügyi intézmények részéről az edukációs tevékenységet és a lelki egészség megőrzését, mint feladatot.

A közigazgatáshoz tartozó, valamint adminisztrációs feladatokat ellátó intézmények és az önkormányzatok, Parlament, Európai Unió kapcsán az ügyintézés, iratok beszerzése, adminisztratív feladatok ellátása jelent meg, valamint, hogy képviselőket biztosítanak, betartatják a kötelezettségeket és jogokat alkotnak. Egy helyszínen említették, hogy ezen intézmények mindent tudnak az állampolgárokról. A szinte csak bankokra korlátozódó pénzügyi intézetek leginkább a pénzügyi tudatosságban, a hitelek folyósításában és a megtakarítások kezelésében biztosítanak támogatást a válaszadók szerint. A szociális intézmények terhet vesznek le az emberek, családok válláról, gondoskodnak és biztonságot nyújtanak

4.1.3. A szolgáltatások elérésének feltételei

Hogy a szolgáltatásokat és az intézmények által nyújtott segítségeket elérjék, természetesen tenni is szükséges. A célok elérésének módja és feltétele viszont intézményenként és intézménytípusonként változik. Az oktatási intézmények esetében kitartás kell, fizikai és mentális jelenlét, szorgalom, tehetség, jól kell tudni helyezkedni. A válaszadók szerint rendkívül sokat számít, hogy ki milyen iskolát választ. Több helyen felmerült az oktatásban az anyagiak jelenléte, de ezen a ponton ez még kevésbé kenőpénz formájában, sokkal inkább azért jelent meg, mert úgy érezték a különböző magánórák, tanulást segítő eszközök beszerzéséhez erre kiemelt szükség van.

Az egészségügyi intézményekben elengedhetetlen a személyes jelenlét, a kedvesség és asszertivitás a szakemberekkel szemben, a türelem, illetve a pénz itt is fontos előmozdító lehet, főként a magánellátás igénybevétele esetében említették. A kapcsolatok jelentősége is több helyszínen felmerült, azaz, hogy ezek segítségével gyorsabban látják el a beteget. Szerencse is kell, hiszen nem mindegy melyik intézménybe kerül valaki, és a kellő emberismeret is elengedhetetlen, meg kell bízni a szakemberekben, de nem mindenáron. A válaszadó fiatalok az önérdékvényesítés szükségességét is kiemelték.

A passzív tevékenységek mellett említik, hogy saját magunk is sokat tehetünk annak érdekében, hogy egészségünk minél hosszabban megfelelő legyen, tehát az egyén saját felelőssége a kívánt jó egészségi állapot elérése és megtartása érdekében a fiatalok véleménye szerint kiemelt. A közigazgatási és adminisztratív hivatalok és intézmények esetében a türelmet, a bizalmat és a tájékozottságot említik, melyekkel elérhetők a kitűzött célok. A nemzetközi intézmények esetében és az országos politika vonatkozásában a célok elérésében komoly szerepét érezték a képviselő és a szabad véleménynyilvánítást biztosító választásokon való részvételnek, a szavazati jognak.

Az interjúk ezen részében kifejezetten a korrupcióhoz kapcsolódó pénz szükségességét, azaz a kenőpénzt még nem említik direkt formában, ehhez kapcsolódóan azonban fontos megjegyezni, hogy a beszélgetés ezen pontján a résztvevők még nem kaptak információt arról, hogy korrupcióhoz és integritáshoz kapcsolódó kérdéscsoportok is szerepelnek az interjúban. A két vizsgált fogalom bevezetése a beszélgetésbe az interjú ezt követő szakaszában történt.

4.2. A korrupció és integritás fogalmai, ehhez kapcsolódó asszociációk, érzelmek a fiatalok körében

A korrupció és integritás fogalmai nehezen körülírható, képlékeny fogalmak. A korrupció esetében nincs olyan egységesen, nemzetközi szinten elfogadott definíció, mely minden adatfelvétel tekintetében megfelelő lenne, és minden szakember elfogadná. Az integritás szó esetében feltételeztük, hogy jelentősen kevesebben hallották vagy ismerik, mint a korrupciót, hiszen, ha a médiában vagy közbeszédben megjelenő gyakoriságokat tekintjük, akkor is látható, hogy ez ritkábban merül fel.

A pre-fókuszcsoporthoz tartozó adatfelvétel során kifejezett cél volt megismerni, hogy a fiatal generáció ismeri-e az integritás és korrupció szavakat, milyen jelentést tulajdonít nekik, milyen érzéseket, hangulatokat kapcsol a két fogalomhoz.

Nem volt cél a két fogalom definiálása. Az interjú során csoport elé tárt hétköznapi példákkal a résztvevők viszonyulását, érzéseit szeretnénk volna vizsgálni, beleértve, hogy a 15-29 éves generáció milyen kontextusokban gondolkodik a két fogalomról, milyen képzetársításokkal rendelkezik, szubjektíven milyen jelentéstartalmakkal ruházzák fel a két fogalmat? A példák ismertetése és a fogalmak szubjektív jelentése után a résztvevők hallhattak egy-egy rövidebb, általános definíciót e két fogalomhoz. Az integritás kiinduló definíciója a következő volt: „Értékvezérelt magatartás. A gondolat, a szó és a tett egysége. A vallott és kinyilvánított értékekkel összhangban cselekvés. Az integritás a gyakorlatban azt jelenti, hogy valaki mindig becsületesen és etikus módon cselekszik, még akkor is, ha senki sem figyeli.”

Míg a korrupció itt használt definíciója: „A korrupció az a jelenség, amikor valaki a rábízott hatalmat magánérdekből való előnyszerzésre használja fel, amely sérti a közérdeket, és jellemzően törvények, szabályozások és/vagy integritási normák megszegésével jár.” Az integritás szóhoz kapcsolódóan egyik terepen sem ismerték a fogalom pontos definícióját. Azonban a fővárosi helyszínen, ahol a fiatalok korcsoportja vonatkozásában idősebb válaszadók is jelen voltak, a definícióhoz igen közel álló jelentéstartalmakat soroltak fel pl.:

„Becsület. Hát egy ember valamit mond magáról, és a szerint viselkedik”

vagy „Szabályokhoz van esetleg köze, hogy... Valami szabályoknak megfelelően, vagy úgy történik-e meg, ilyesmi dolog”. Ezen túl megjelentek olyan gondolatok, hogy hitelesség, beleillőség, egységesség, illetve ha valaki a meggyőződése szerint cselekszik, mert tudja, hogy az a helyes, még akkor is, ha a többség azt lenézi.

Integritáshoz kapcsolódó példák

1. példa:

Mit gondolsz arról ha egy személy úgy érzi magáról, hogy becsületes és segítőkész a mindennapokban, mennyire fontos, hogy ez a hétköznapi cselekvéseiben, viselkedésében is látható legyen? Például talál egy pénztárcát az utcán és azt a benne lévő pénzzel együtt visszaadja a tulajdonosának vagy leadja a rendőrségen.

2. példa:

Mit gondolnak arról a helyzetről, ha valaki segítőkésznek és önzetlennek tartja magát ezt hangoztatja magáról azonban amikor a szomszédban élő idős hölgy megbetegszik és segítséget kér a kutyája sétáltatásához vagy kisebb bevásárláshoz, akkor ezt azonnal elutasítja.

Korrupcióhoz kapcsolódó példák

1. példa:

Mit gondolnak arról, ha valaki csak azért kerül be egy jó hírű iskolába, mert felhasználja a korábbi baráti, jó ismerősi, illetve családi kapcsolatait, de a képességét, tudását nézve biztosan nem vennék oda fel.

2. példa:

Mit gondolnak arról, ha egy nagyvállalat vezetője kenőpénzt fizet egy politikusnak vagy döntéshozónak, hogy kedvező jogszabályokat hozzanak a cég számára?

Az integritás szóhoz az esetek jelentős részében pozitív érzelmeket társítottak, azonban előfordult több csoportban, hogy a középre húzó, inkább semleges érzések is megjelentek.

Gyakorta keveredett a beilleszkedés és integráció szavakkal a fogalom, ez több csoportban is a résztvevők egyik első gondolata volt.

A korrupció esetpéldái kapcsán a protekció, az igazságtalanság, a „magyar valóság”, „egyenlőség elveszett”, a korrupció és a „nem fair” szavak jutottak eszükbe a beszélgetés ezen pontján. A korrupció annak ellenére már megjelent, hogy az interjút vezető még nem említette azt konkrétan, a résztvevők csupán az esetpéldákból asszociáltak rá.

Egy helyszínen azt gondolták, hogy ha valaki segíti saját gyermekét egy jobb oktatási intézménybe juttatni, csak előnyt teremt számára, ami nem elítélendő. Itt egy másik válaszadó úgy fogalmazott: „Ha nekem lenne ilyen lehetőségem, én is megtenném” melyre reflektálva ugyanitt más megjegyezte, hogy igen, de ezzel a cselekvéssel a saját gyermeknek teremtett esély mellett mástól pont ugyanazt az esélyt venné el.

Az esetpéldákat követő érzések és asszociációk után az elhangzó korrupció szó már több személy számára csengett ismerősen. Több helyszínen élénk beszélgetés kezdődött, és megjelentek a lopás, csalás, hazugság, bűn, „jogosulatlan előny”, „nem fair” szavak, kifejezések is. Még egy olyan nyitott több ismeretlen személyt összekapcsoló helyzetben is, amilyen egy fókuszcsoportos beszélgetés, többen jelezték, hogy nem lehet kizárólag jó/rossz pólusúan gondolkodni a korrupcióról.

A résztvevők elsősorban **negatív érzelmeket** kapcsoltak a fogalomhoz, azonban volt olyan, aki a szó semlegessége, sőt akár alkalmankénti pozitív tartalma mellett érvelt vagy a

gazdaság előrelendítése szempontjából kívánatosnak ítélte azt: „Igazából korrupció nélkül nem működne körülbelül semmi...Hát hogy alapvetően sok olyan gazdaságot előrelendítő folyamat, vagy más olyan társadalmi folyamatot előrelendítő események kötődnek sokszor korrupcióhoz, [sic] ami anélkül nem mehetett volna, vagy nem mehetett volna olyan gyorsan végbe. Alapvetően a korrupció nagyon sok esetben rossz, de... Ha egyáltalán nem lenne korrupció, akkor a fejlődésnek is egy hatalmas részétől vonnánk meg a világot”.

Emellett a korrupció kapcsán több interjúban jelezték, hogy a korrupció szó pozitív értelmezési keretében nem mindegy a saját haszon vagy hogy mások javát (is) szolgálja-e a korrupció? Ez befolyásolja a fogalom pozitív vagy negatív megítélését. V3: „Ha a kapcsolatait jól használja fel. Vagy másoknak is, nem csak magának.” V5: „Hát meg jóra főleg.” V6: „Meg attól függ, hogy mire használja amúgy.”

Az tehát lehet egyfajta értékítélet a fogalom kategorizálásakor, hogy az előnyökből kik, milyen mértékben részesülnek. Ez utóbbira még egy szélsőségesebb példa volt, amikor a válaszadó a cselekményben való saját személyes részvételéhez kötötte annak megítélését: „Akkor gáz, ha más csinálja”. Egyes korrump cselekmények (főként az esetpéldához kapcsolódva) megítélése akár elfogadott is lehet: „Mert szerintem, hogyha egy munkahelyre esetleg, hogyha azt nézzük, bekerül valaki protekcióval, az főleg a mai világban nem fontos, hogy azzal kerül-e be vagy sem.”

A beszélgetések egy későbbi pontján merül fel a munkahelyen állásokhoz jutás esetében a kapcsolatok felhasználása, vagy adott esetben ismerősök felvétele egy pozícióra a státusz minél gyorsabb betöltése érdekében. Ez utóbbi esetben ez többeknek elfogadható, de van olyan résztvevő, aki arra hívja fel a figyelmet, hogy így esetleg képzetesebb, potenciálisan jobb jelentkezők esnek el a lehetőségtől, így ez a cselekmény is a korrupció egy formájának tekintendő.

Ezen túl megjelent a lehetőségek egyszerű kihasználása, mely akár elfogadható is lehet, illetve a rendszer felelőssé tétele, hiszen ő teszi lehetővé ezeket a cselekményeket:

„Meg illeszkedés a környezethez, vagy élés a lehetőségekkel, tehát hogyha neki megvan az a lehetőség, akkor úgymond nem rossz azért, mert él vele, inkább úgymond a rendszer rossz.”

Azt fontos kiemelni, hogy az esetpéldák elsősorban alacsony szintű korrupcióhoz kapcsolódtak, annak érdekében, hogy mindenki számára minél közelebbiek legyenek.

A későbbi kvantitatív adatfelvétel során fontos lehet vizsgálni a célcsoport viszonyulását különböző szinteken történő korrump cselekmények tekintetében is.

A korrupciós cselekmények egy igen speciális típusaként jelent meg az ún. sextortion, vagy szexuális kizsákmányolás jelensége.

Jelen adatfelvételekben kifejezetten annak esete, amikor a jogtalan előnyhöz való hozzáférés feltétele valamilyen szexuális visszaélés eltűrése. A szexuális visszaélések és korrupció kapcsolódásának területe szakirodalmi kutatásokban is egyre gyakrabban jelenik meg az elmúlt néhány évben, annak ellenére, hogy a terület a téma rendkívüli szenzitivitása miatt igen nehezen vizsgálható (Feigenblatt, 2020; Sundström&Wagnerung, 2021;

Aja-Eke et al., 2025). Ahogy a különböző szexuális bűncselekmények esetében, úgy a korrupciós cselekmények részeként elkövetett szexuális visszaélések (sextortion³) esetén is jellemző, hogy az áldozatok nagyrésze hallgat, a társadalom közönye akár negatív hozzáállása miatt tabuként kezeli az eseményeket, nem jelenti azokat. A szexuális kényszerítés érdekében hatalommal való visszaélés, a szexuális cselekmény felajánlása bizonyos előnyök megszerzése érdekében, illetve az ilyen típusú cselekmények eltussolása és rejtegetése saját vagy szervezete érdekében is a korrupció egy formájának tekintendő.

A fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések során egy kistélephelyen folytatott beszélgetésben mindenféle irányított kérdés nélkül említették meg a résztvevők a korrupciós visszaélésnek ezt a formáját. „V2: Mert... Meg a munkahelyen is, ugye. Tehát van azért elég sok ilyen dolog, hogy lehet, hogy valakinek több a tapasztalata, viszont van ismeretsége, és ugye ez, amit beszéltünk is, hogy ugye másnak árt azzal, hogy ő lép főttebb esetleg. Vagy épp ugye az általános, az a titkárnői szerep, hogy a vezetőknek mindig van egy titkárnőjük. Még a politikához szerintem, vagy hát nem feltétlenül hozzá, hanem a kenőpénz, meg az ismeretség. Ehhez hozzá lehet adni, hogy... na, ezt hogy fogalmazzam meg szépen? Tehát, hogy a szexualitást. K: Szexuális szolgáltatásra gondolsz? V2: Igen-igen-igen. ”Kiemelendő, hogy ezen az interjún csak női résztvevők voltak jelen, illetve, hogy az előfordulás lehetőségét elsődlegesen a politikai szféra, valamint az oktatás területe jelentette.

Erre a típusú visszaélésre hoztak ismeretségen keresztül személyes példát, ahol a tanár vagy az autósiskola oktatója helyezett kilátásba előnyöket vagy kedvezményeket, esetleg büntetés elkerülését ilyen cselekményért cserébe. „Mondjuk ilyen nem volt az XY-n (egyetemen), de más egyetemeken volt olyan, hogy a professzor úr utalt a kishölgynek, hogy én beírom ennek az ötöst, hogyha...”. Ugyanebben az interjúban egy autósiskola kapcsán merült fel másik példa: „Hogy általában az oktatók leviszik a lányokat a Duna-partra, és akkor különféle engedményeket, akár kevesebb órát kell levezetni, akár több kilométert írunk be, csak kell tennie érte valamit.”

4.3. A korrupció előfordulása, formái a különböző intézményekben; valamint a korrupcióhoz kapcsolódó közvetlen vagy közvetett tapasztalatok

Volt néhány olyan intézmény, vagy terület, melyek mindegyik beszélgetés során felmerültek, mint potenciálisan korrupcióval érintett helyszínek: egészségügy, oktatás, önkormányzatok/hivatalok. Ezen túl több alkalommal említették a rendőrséget, valamint az ún. magas szintű korrupció gyakori előfordulásának területét: a politikát, mely a diskurzusokban megjelent így, illetve úgy, mint kormány, szavazások/választások, vagy akár közbeszerzések. Utóbbiaknál előforduló korrupciót egyértelműen az országos és lokális (önkormányzati-képviselőtestületi) politikai szférához kapcsolták a beszélgetésben. A speciálisabb területek, melyek érintettek lehetnek a korrupcióval a sport, igazságszolgáltatás, munkahelyek és az építőipar voltak, valamint a már korábban jelzett szexuális kizsákmányolás (sextortion).

³ A legtöbb korrupcióhoz köthető szexuális visszaéléseket vizsgáló tanulmány a sextortion szót használja, melynek magyar megfelelője még nem létezik. Ebben a kontextusban a nemzetközi irodalomban elsőként 2008-ban a Női Bírák Nemzetközi Szövetsége (International Association of Woman Judges) használta a fogalmat (Eldén et al., 2020). A nemzetközi irodalomban a sextortion jelentése a következő: a korrupció és a nemi alapú erőszak egyik formája, mely akkor következik be, amikor a rábízott hatalommal rendelkező személy azt a hatalmat arra használja fel, hogy bizonyos szolgáltatásért cserébe szexuális szíveséget kényszerítsen ki (Eldén et al., 2020).

4.3.1. A korrupció előfordulása az egészségügyben

A területen elsősorban az ellátásokhoz való hozzájutás gyorsítását, az alaposabb ellátást, kiemelt bánásmódot, a várólisták kikerülését nevezték meg, mint a korrupció előfordulásának módját. Megjelentek továbbá a hálapénz és a kapcsolatok kihasználása, mint a területet érintő korrupt gyakorlatok.

Ezek közül a hálapénz egyértelműen korrupt gyakorlat, míg a kapcsolatok/ismeretségek kihasználása már sokkal inkább a korrupció határmezsgyéjén mozgó tevékenység, erről többen némiképp engedékenyebb hangnemben beszéltek az egyes fókuszcsoportokban.

A kutatás által használt korrupció definíció⁴ értelmében kérdés, hogy a rábízott hatalmat magánérdekből való előnyszerzésre használja-e fel? Várja-e, hogy ennek mentén akár a jövőben neki is származhat előnye ebből a szívésségből? Mindezt objektíven szinte lehetetlen minden egyes említett esetben és korábbi tapasztalatban vizsgálni, így a pre-fókuszcsoportos eredmények bemutatása során a kapcsolatok felhasználásával történő előnyszerzést is az alacsony szintű korrupció egyik formájának tekintjük.

A fókuszcsoportokban érdekes beszélgetés zajlott, hogy vajon az apróbb ajándékok, például egy tálca sütemény, elegendőek lehetnek-e a kívánt cél elérése érdekében, ezt azonban többen vitatták, úgy érezték, hogy manapság ez a fajta vesztegetés már csekély eredménnyel járna és egyértelműen a kapcsolatok, valamint a pénz tud hatékonyabban működni. Egy magasabb szintet beemelve elhangzott, hogy azon túl, hogy a betegek vagy hozzátartozóik korrupt cselekményekbe keverednek említésre méltó egy ennél magasabb szint, amikor a korrupció magát az egészségügyi rendszert érinti hátrányosan, mert a fejlesztésére szánt pénzt nem kellő gondossággal használják fel.

Utóbbi esetben a mikro szintű korrupciót kötötték át a beszélgetésben egy makro szintre. Több terepen szóba került, hogy az alacsony szintű korrupció egészségügyet érintő formáját (hálapénz), már szigorúan büntetik, maguk is több ilyen esetről hallottak a médiából azonban szkeptikusak voltak ezzel kapcsolatban. Ha az állami egészségügyben meg is szüntetik ezt, az addig ott hálapénzként megjelenő összeget szerintük az emberek máshol, más néven, de ugyanúgy kénytelenek elkölteni, hiszen nincsen megfelelő ellátás, ezért sokan kénytelenek a magánegészségügy irányába fordulni, ahol még komolyabb összegekért kaphatnak ellátást, mint amennyit korábban esetlegesen kenőpénz formájában kiadtak.

Hogy az egészségügyben előforduló alacsony szintű korrupció elfogadható-e, arra nem volt következetes válaszuk: általánosságban elítélik azt, de ha a saját egészségük a tét, akkor változik a véleményük:

„Hát hogyha beteg, ugye sajnos most má'[sic] az egészségügy ott tart, hogy elő kell venni a kapcsolataidat. És most oké, lehet, hogy a másikkal szúrsz ki, de amúgy a saját egészséged is fontos. Úgyhogy elő kell venni mindenféleképpen az ilyeneket.”

⁴ „A korrupció az a jelenség, amikor valaki a rábízott hatalmat magánérdekből való előnyszerzésre használja fel, amely sérti a közérdeket, és jellemzően törvények, szabályozások és/vagy integritási normák megszegésével jár” (Dobson Phillips et al., 2021).

Személyes tapasztalataik elsősorban rokonaikon, ismerőseiken keresztül voltak, azonban néhányan saját példájukon keresztül is beemelték konkrét korrupciógyanús eseteket: „Az egészségügyben, meg amikor a nagymamám... Őneki tüdőrákja volt, és meg kellett volna őt ugye vizsgálni...És felvittük ugye az osztályra, és akkor ott a nővér meg mondta, hogy ő nem fog semmilyen tájékoztatást adni, mert egyrészt nem is tehetik meg egyébként, mert orvossal tudnánk csak beszélni ugyebár. Fel is hívtuk az orvost, és ő mondta, hogy inkább menjünk be. Bementünk, és így tartotta a zsebét, és mondta, hogy maximum akkor, hogyha adunk neki valamit, annyit, hogy elmondja, hogy... Amit amúgy tudtunk, mert ugye a mama már akkor nem volt valami jó állapotban.”

4.3.2. A korrupció lehetséges előfordulása az oktatás területén

Az oktatás területe az, mely a válaszadói csoporthoz az egyik legközelebb álló, hiszen életkorukból adódóan vagy még résztvevői ennek a rendszernek, vagy nemrégiben léptek ki belőle. Így véleményük és tapasztalataik frissek, mely abból is látható volt, hogy ez a terület az egészségüghöz hasonlóan mindegyik beszélgetésben felmerült.

Leginkább a tanárral való jó kapcsolat és a szülők oktatási intézmény felé tett adományai, esetleg kenőpénz a jobb osztályzatok és értékelések, vagy a vizsgákon való pozitív szereplés érdekében jelentek meg. „Én Debrecenben az egyik legjobb gimnáziumba jártam, és azon belül is a legjobb osztályba. És az volt a menet, hogyha adakoztak a szülők a sulí alapítványának, akkor be lehetett oda kerülni. És 30 fő volt meghirdetve velem, és így 36 emberrel kezdtük az évet.”

Több terepen is felmerült, hogy a meghirdetethez képest nagyobb számban indultak osztályok, és az erre való reakciók között is előfordult, hogy ez abban az esetben, ha nem más helyét foglalja el, hanem a meghirdetett létszámon felül vesznek fel ilyen gyereket, nem feltétlenül elítélendő, azzal ellentétben, ha a bekerüléssel egy egyébként tehetségesebb diák helyét venné el. A korrupciós esetpéldákon és a definíciós szakaszban megjelent értékítélet így a saját tapasztalatoknál is hasonlóképpen köszönt vissza: nem következetesen elítélő.

4.3.3. A korrupció előfordulása a hivatalokban, az önkormányzatokban és a képviselőtestületekben

A hivatalok esetében elsősorban a gyorsabb sorra kerülés és időpont lehetőségének pénzzel vagy kapcsolatok árán való megszerzését emelték ki. Továbbá megjelent a hivatali ellenőrzések és vizsgálatok során előforduló korrupció, amikor kenőpénz fejében eltekintenek a büntetésektől, vagy jóval alacsonyabb bírságot szabnak ki. A rászoruló réteg helyzetének kihasználása, úgy mint segélyek, támogatások iránti igénylések előmozdítása a pozitív elbírálás szupportálása is felmerült az egyik kistélepülésen folytatott interjúban. A digitalizáció hiánya, vagy a részleges digitalizáció is támogathatja, fenntarthatja a hivatali korrupciót, hiszen ha sok ügyintézés zajlik papír alapon vagy párhuzamosan papír alapon és digitálisan, akkor ott hibák keletkezhetnek, eltűnhetnek papírok, vagy éppen az ügyiratok beérkezése módosulhat és kerülhet könnyebben előre egy ismerős vagy kenőpénzt fizető személy/cég.

A lokális települési szintet érintve a képviselőtestületekben előforduló korrupciót hozták a beszélgetésben szóba, itt beruházások gyorsítása, közeli ismerősök és rokonok jól fizető pozíciókba segítése, valamint a határozatok döntések meghatározott érdekek szerinti

befolyásolása jelent meg: „Az önkormányzatnál ott... Olyan pozíció megszerzéséért, amik [sic] alapvetően meg kellett volna pályáztatni, de ott olyan pályáztatási mód, [sic] ami nem volt valódi, gyakorlatilag. Nem volt igazából meghirdetve, és a pályázók is ott dolgozók voltak, illetve azok, akiket fel akartak venni”.

4.3.4. A politikai életben előforduló korrupció

A több terepen megjelenő, de változatosan megfogalmazott politikai korrupció, országos szinten a kormányt, míg helyi lokális szinten a képviselőtestületet, mint intézmények területét nevezte meg. Személyes tapasztalataikat itt kevésbé tudták megosztani, hiszen az itt előforduló korrupt cselekmények közvetlenül a gyakorlatban ritkán mutatkoznak meg számukra, mégha egy válaszában hosszán kifejtette, hogy hatásait közvetve erősen érzékelik:

„Ha már negatívba mentünk át... A korrupciót általában nem kimondottan direkt érezzük, hiszen fölírtuk XY politikust, ő nem direktben nekem vagy neked úgy okoz kárt, hogy én azt tudom, és drágábban veszem tízezer forinttal a telefonomat, hanem indirekt módon... Nem rögtön érzékeljük, nem személyesen éljük át ezt, hanem csak....én inkább arra gondoltam, hogy ha van egy autópálya és azt 1 milliárd forinttal drágábban vagy olcsóbban építik meg, attól nekem nem lesz egy az egyben jobb vagy rosszabb, csak hogyha minden egyes autópályának minden egyes kilométerét egymilliárd forinttal drágábban építik... Meg minden egyébbe bele ül ez a korrupció, akkor kvázi indirekt módon ennek az árát én fogom megfizetni.”

Ebben az idézetben rendkívül jól nyomon követhető a korrupció felismerésének, jelentésének és a teljes korrupció elleni küzdelemnek a nehézsége, az hogy a korrupciós cselekmény, különös képpen annak magas szintű formája, nem alany-alany között zajlik, ahol világos, hogy mely szereplő a haszonszerzője és mely az elszenvedője a cselekménynek. Sokkal inkább egy személy és más személyek nagy tömege (akár például a társadalom) között történik. Így elaprózva és megosztva az érintettséget az ellene való küzdelem is nehezebbé válik. Az idézetben visszaköszön annak felismerése, hogy az egyéni szinten túl a supraszubjektív azaz egyének felett álló, társadalmi érintettség felismerése egy fontos tényező lehet az állampolgárok számára. A választások szintjén említették a választási csalásokat, például szavazatok megvásárlása, befolyással és hatalommal való visszaélést egyaránt. A politikához szorosan kapcsolódva, több helyszínen is élénk beszélgetés indult a közbeszerzések kapcsán hallott/érezelt korrupcióról, erre példaként hozták a megadott személyekre kiírt tendereket: „Például úgy írják ki a tendert, hogy csak egy adott szereplő legyen megfelelő a kiírásnak, és akkor ezzel bebiztosítják, hogy őt fogják választani”. A túlárazott pályázatok is szerepeltek az ilyen korrupt cselekmények megvalósulásainak példáiban: „Állami és önkormányzati megbízások, amikor túlárazott ajánlatokat adnak be bizonyos cégek, mégis ők kapják meg a kivitelezést.”

4.3.5. Az Európai Unió és az uniós források vonatkozásában tapasztalt korrupció

Az interjúk során felmerültek az Európai Unióval kapcsolatos visszajelzések is, gyakorlati példaként említik a korábbi, médiában nagy visszhangot kapó lomkoronasétányok ügyét, valamint az őket közvetlenül is érintő Erasmus ösztöndíjakat is felfüggesztő határozatot, melyek kapcsolódnak az európai uniós források felhasználásához. „De leginkább ez

a Parlamenthez van köze, mondjuk kapunk egy EU-s támogatást, azt elköltjük valami totális hülyeségre, mint a lombkoronasétány, amit megépítettek, nem tudom, hány millió vagy milliárdból. És utána ültették körbe fákkal, és utána a maradék pénz, mert nyilván sokkal több támogatást kértek, az zsebre megy, és a bankok is kapnak ebből.”

A köz javára használandó pénzek esetében úgy érzik mindenkit hátrányosan érint, ha azokat nem a megfelelő célokra fordítják:

„Hát bármikor, amikor az ország állapotaira nézünk, akkor szerintem mi mindig kárvallottjai vagyunk, hogy mennyi pénzt ellopnak.”

A korrupciót kísérő jelenségek közt említették a fenyegetést és az átveréseket. A bevont fiatalok megfogalmazása alapján ezekben a rendszerekben a mindent átszövő kapcsolatok és ezek felhasználása igen elterjedt: *„Úgyhogy igazából mindenki összeköthető mindenkivel, és ha mondjuk főtebb lépkedünk a ranglétrán, hogy oké, hogy valaki elkezdte ezt az egészet csinálni, akár egy felújítást, vagy valamit, de ha lépkedünk főtebb, egy ilyen nagyobb beruházásnál, körülbelül így a harmadik emberig kell visszamenni, és rájössz, hogy hoppá, itt már van valami rokonság vagy barátsági kapcsolat a politikusokkal.”*

4.3.6. Korrupció a piaci szektorban

Leginkább a vállalatok és kiemelten az építőipar kerül megnevezésre, mint potenciálisan korrupcióval érintett területek. A közbeszerzési eljárások ajánlattevői oldalán jelennek meg a piaci vállalatok, szóba kerülnek a túlárazások és a monopolhelyzet kihasználása egyaránt, valamint a kapcsolatok útján megszerzett munkák, ahol nem a korábbi teljesítmények vagy tudás alapján kerülnek kiválasztásra a megvalósítók. Általánosságban, mint lehetséges korrupciós cselekmény, megemlíti az adócsalást is.

A korrupció egyes intézményrendszerekben előforduló lehetőségeinek felsorolása és a tapasztalataik megosztása mellett megjelent, hogy milyen formái lehetnek: a vesztegetés és a kapcsolatok felhasználása mellett említették a különböző szívességeket, sikkasztás is, mint a korrupcióhoz kapcsolható cselekményeket.

4.4. A korrupcióra vonatkozó információk forrásai

A bevont fiatal korcsoport alapvetően úgy érezte, hogy jelentősen tájékozottabbak a korrupciós történetekkel kapcsolatban az idősebb generációkhoz viszonyítva: *„Meg azért most már szerintem nekünk legalábbis van annyi rálátásunk a világra, hogy úgy egy idő után rájön az ilyenekre az ember.”* Emellett a nagyobb rálátás mellett elismerik, hogy nem igazán kell keresniük az ilyen eseteket, hiszen azokkal könnyen szembetalálkoznak: *„Szerintem az a baj, hogy már eljut egy olyan szintre ez a korrupció, hogy már nem is kell informálódnod felőle, mert valahogy szembe jön veled és szemetszúr. Szóval, hogy már nem bírod kikerülni konkrétan. Mert látod egyszerű emberként itthon.”*

Az, hogy miért ennyire szembeötlő a korrupció az interjúba bevont személyek szerint, nem derül ki. Részint lehetséges, hogy ahogy az idézet is mutatja, tájékozottabbak a korábbi generációkhoz képest, hatással lehet rá, hogy a média, mint közvetítő eszköz szerepe jelentősen megnövekedett a korábbi generációk életében betöltött mértékhez képest,

vagy akár lehet egy megnövekedett média jelenlét mellett megjelenő sokkal tudatosabb és célzottabb média használat is oka ennek. A média, mint eszköz tekintetében az online tartalmak és tartalomgyártók termékeit több terepen kiemelik, ezeket rendszeresen nyomon követik.

A média mellett komoly jelentőséggel bír a család és a kortárs csoportok, mint kiemelt véleményformálók hatása a korrupcióról és integritásról alkotott véleményükre.

4.5. A fiatalok helye és szerepe a korrupció elleni fellépésben

A pre-fókuszcsoporthoz tartozó interjúk egyik kiemelt feladata volt annak feltárása, hogy a fiatalok hol és hogyan látják a saját szerepüket a korrupció elleni küzdelemben. Az integritás és korrupció fogalmainak, előfordulási helyszíneinek és gyakoriságának megbeszélését, illetve saját élményeik bemutatását követően a fókuszcsoporthoz tartozók résztvevői azt vitatták meg, hogy ők maguk mit tennének, illetve mit tehetnek korrupciógyanús esetekben.

Meghatározó kérdés volt, hogy a korrupció elleni küzdelemre, mint egy rajtuk kívül eső cselekvésre tekintenek, vagy inkább úgy érzik, hogy a társadalomnak és annak tagjaiként nekik is van szerepük, helyük és nem utolsó sorban felelősségük e tekintetben. Ez rendkívül fontos szempont, hiszen a nemzetközi szakpolitikák, ajánlások és kutatások jelentős része vallja, hogy a korrupció elleni hatékony küzdelem egyik első vonala az oktatás és a szemléletformálás lehet, ennek pedig egyik kiemelt célcsoportját jelentik a fiatalok.⁵

A fiatal generációk bevonása és annak önkéntes felismerése, hogy a saját, felelős jövőjük jobbítása érdekében nem lehetnek passzív, külső szemlélők, a korrupció elleni fellépés hatékonyságának az egyik legjelentősebb feltétele.

Az tehát, hogy a fiatalok, mint az egyik kiemelt társadalmi célcsoport, hogyan fogadják és látják a korrupció elleni fellépésben helyüket, döntő fontosságú.

A fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések kapcsán a lehetséges reakciókat áttekintve három nagy csoport rajzolódott ki:

- Passzív, elfogadó reakciók
- Aktív, cselekvő reakciók
- Rendszerszintű változást sürgető reakciók

⁵ Világszerte számos program célozza a fiatalok bevonását a korrupció elleni küzdelembe. A nemzetközi szervezetek és a korrupció ellen fellépő intézmények e téren elsősorban az oktatási rendszerbe beépített tartalmakkal, kutatásokkal és tréningekkel, valamint nemzetközi tapasztalatok és jó gyakorlatok átvételével foglalkoznak. Például az egyik ilyen vezető program, az ENSZ (UNODC) GRACE kezdeményezése a hangsúlyt a szemléletformálásra, az integritás fejlesztésére és a tudatosítás erősítésére helyezi annak érdekében, hogy a fiatal generációk ellenállóbbak legyenek a korrupcióval szemben. <https://grace.unodc.org/>

4.5.1. A korrupció elfogadottsága és a fiatalok rezignáltsága

A fiatalok körében a korrupció megítélésekor elsődleges szempont, hogy pozitívan vagy negatívan érinti-e őket.

Ha a következmények hozadéka számukra pozitív, akkor a válaszadók elképzelhetőnek tartották, hogy nem tennének semmit, míg, ha kárvallottai a cselekménynek, akkor számon kérnék azt. Megállapították, hogy ha mindenki él vele, akkor ez egy elfogadható cselekmény, így miért utasítaná el bárki:

„Hogy úgy mindenki tudjátok... Hogy miért ne éljek vele? Tehát, hogy így ez is benne van. Hogyan kezeljük ezt? Lehetőségként vagy elítéljük? Vagy csak akkor ítélem el, ha én vagyok a károsult, de hogy élek vele? Szóval, hogy ilyen jellegű. Talán értékrendbe is bele lehet ezt szőni. De szerintem ezt lehet nagyon bőven értelmezni.”

Az elfogadásnak és a társadalmi normák alakulásának mentén került a diskurzusba a szocializáció kulcsfontosságú szerepe: *„Tehát, aki kiskorától kezdve azt szokta meg, hogy kapcsolatok révén hozzájuthat valamilyen fajta előnyökhöz, akkor ezt így a felnőtt életében is tovább viszi.”* A szocializáció és a társadalmi közeg mellett megemléstettek a szemlélet változásának jelentőségét, mely azért is képviselt fontos szerepet a fókuszcsoportos interjúban, mert úgy érezték, hogy ha az emberek elfogadnak egy cselekvést társadalmi szinten, akkor az adott, akár rossz viselkedési mintákban sem lesz változás.

Ha azonban elítélik azt, akkor az egyén is kisebb eséllyel cselekszik így, mert az alapvető társadalmi nyomás ösztönöz a normának tekintett cselekvés betartására: *„... Talán van ma a társadalomban most már egy ilyen... Hogy ez a mindennapjaink része, normális ... És hogy minél inkább társadalmi szinten az értékítéletet, amit kifejeznünk az ilyen történetek felé átkerül negatívba, [sic] annál kevésbé lesz elfogadó magával szemben is az ember”.*

Több fókuszcsoportban témaként jelent meg a rendszerszintű korrupció és az ez ellen való fellépés ellhetetlenülésének rezignált elfogadása. Egyes esetekben ez egyenesen az integrálódás és a belenyugvás formáját öltötte: *„És én ezt már annyira elfogadtam, hogy ez a korrupció... Ez szerintem engem már, hogy is mondják ezt... hogy elfogadt... [elharapja] Tehát, hogy nem leszek tőle bosszús. Hanem hogy ez így már az élet velejárója”. Ugyanakkor a résztvevők azt is megjegyezték, hogy a „csendben türés” passzivitásával szemben láttak már olyan esetet, amikor valaki „mindent borított”, ez pedig érzékelhetően szimpátiát váltott ki belőlük.*

A küzdelem és fellépés témáit érintően többen elgondolkodtak azon a kérdésem, hogy teljesen meg lehet-e és kell-e szüntetni a korrupciót: *„Egyébként a korrupció nem teljesen kiirtandó a társadalomból. Tehát, hogy most ezt így, azt mondani tisztán, hogy a korrupció rossz a, szerintem nehéz ezt így kijelenteni”.*

Ez a fajta ambivalens érzélem a korrupcióhoz kapcsolódó nem csak negatív, inkább semleges érzelmek megfogalmazásakor is megjelent több helyszínen. A fiatalok kérdésesnek tartották, hogy van-e lehetőség a korrupció teljes megszüntetésére, és úgy vélték, hogy ez a társadalom és emberek velejárója, mindig volt és vélhetően mindig is lesz.

4.5.2. A korrupció elutasítása és a korrupció elleni aktív fellépés

Az állampolgári részvétel a demokrácia alapja. A korrupció elleni küzdelemben a részvétel pedig különösen fontos, mivel az állampolgárok aktívan járulhatnak hozzá a korrupció visszaszorításához azáltal, hogy jelentik a visszaéléseket, támogatják az integritást erősítő kezdeményezéseket, és ellenállnak a korrupciós gyakorlatoknak. Az új technológiák ehhez további eszközöket biztosítanak.

A korrupció elleni fellépés egyik alapvető formája a korrupció elutasítása. Az egyik helyszínen a résztvevők hosszú percekig beszélgettek arról, hogy ha ők tudatosan nem vesznek részt korrupcióban, vagyis például nem használják a kapcsolataikat, hogy jobb iskolába kerüljenek, vagy jobb eredményeik legyenek, ez a döntés erkölcsi, morális fölényt nyújt számukra.

A korrupciótól való elhatárolódás egyfajta elégedettség-érzést és hitelességet jelent a fiatalok számára.

A korrupció elleni fellépésbe való aktív bekapcsolódással összefüggésben – a passzivitással és az elfogadással szemben – a válaszadó fiatalok több módot és lehetőséget is megemlítettek.

Az interjúk során felmerültek

- a tüntetések
- a választásokon való részvétel,
- a feljelentések és bejelentések,
- a feljelentéssel fenyegetés,
- a szerveződés-csoportosulás,
- illetve a média nyilvánosságának kihasználása.

Ezek a proaktív cselekvések olyan eszközként jelentek meg az interjúkban, amelyekről a fiatalok úgy vélték, hogy lehetőséget biztosítanak a fellépésre az említett helyzetekben.

A résztvevők válaszaiban a sztrájk és a tüntetéseken való részvétel egyértelmű kiállásként jelent meg, ezen túl pedig jelezték, hogy szavazhatnak is, amivel kinyilváníthatják véleményüket egy rendszer mellett vagy azzal szemben.

A közös cselekvés, a csoportosulás az aktív fellépések egyik kulcsa volt, mivel úgy érezték, hogy közösen sokkal többet tehetnek, mintha egyedül próbálnak meg fellépni a korrupció ellen.

A feljelentés és a bejelentés is lehetőségként jelent meg, azonban azt több interjúban jelezték, hogy ezeket nem érzik hatékonyaknak, mivel nagyon idő és sok esetben pénzigényes folyamat, valamint akadályként merült fel, hogy a hatóságok is érintettek lehetnek a korrupcióban.

4.5.3. Rendszerszintű változások a korrupció ellen

A korrupció elleni küzdelem akkor lehet igazán hatékony, ha nem csupán egyedi intézkedésekre, hanem átfogó, rendszerszintű változásokra épül. A válaszadó fiatalok több ilyen, a korrupció szempontjából kiemelkedően fontos, ám komplex problémakörre és területre hoztak példát az interjúk során. A jövedelmek emelése, a bérek rendezése több beszélgetésben is felmerült, ennek okaként azonban különböző tényezőket jelöltek meg. Részben úgy gondolták, ha emelkednek a bérek, akkor az emberek nem szorulnak rá arra, hogy jövedelmüket korrump bevételekkel pótolják. Másrészt pedig, ha tisztességes bérrel rendelkeznek az emberek, akkor a korrupciógyanús cselekményeket is nagyobb eséllyel jelentik, hiszen nem kell tartaniuk attól, hogy mindennapi megélhetésük veszélybe kerül.

Egy beszélgetés során felmerült egy kritikus kérdés is: vajon elégséges lenne-e a bérnövelés a korrupció mérsékléséhez, miközben az emberek – a résztvevők szóhasználatával élve – „telhetetlenek”? Ez a gondolatmenet arra mutatott rá, hogy a fiatalok szerint az erkölcsi hozzáállás és az integritást erősítő társadalmi normák legalább olyan fontos tényezők, mint a strukturális feltételek (azaz jelen esetben a bérek növelése).

Rendszerszintű változásként jelent meg a kormányváltás, vagy az Európai Ügyészséghez való csatlakozás, valamint az átláthatóbb és elszámoltatható intézményrendszerek kiépítése: „Egy olyan intézményrendszert lehet kiépíteni... Hogy a norvégok nem azért nem korrumpáltak annyira, mert ők nem tudom, szökek, [nevetnek] hanem azért, mert egy olyan intézményrendszert hoztak létre, ahol az intézmények elszámoltathatóak és a fékek és egyensúlyok [sic] rendszere működik.” A válaszadók ezeket az intézményeket független vizsgálatoknak vetnék alá.

A szocializáció és a szemléletmódváltás fontosságának hangsúlyozása mellett az oktatás, mint a rendszerszintű fellépés lehetséges eszköze is említésre került. A fiatalok véleménye szerint különböző kampányokkal, edukációval lehet felhívni a figyelmet a korrupcióra, hiszen az emberek gyakran nincsenek is tisztában azzal, hogy mely típusú cselekmények számítanak korrupciónak és melyek nem.

Amellett, hogy ahogy az interjúkban már korábban jelezték a fiatalok, hogy úgy érzik, tájékozottabbak és könnyebben felismerik a korrupciót, mint az idősebb generációk, úgy vélték, hogy kifejezetten fontos szerepük van a korrupció elleni küzdelemben, hiszen így alakíthatják azt a világot, amelyben a jövőben élni fognak:

„Rendkívül nagy [szerepe van a fiataloknak], merthogy még mi vagyunk azok, akik már több helyről tájékozódunk, például nem csak az állami csatornákról, és ugye nyilván egy kicsit összetettebb világképe van a fiataloknak. Aztán, hát nyilván azért mondom, hogy talán az övök a jövő, meg mi fogunk benne élni”.

Másutt még direkter fogalmazták ezt meg: „Az egyiknek van vesztenivalója, a másiknak nincsen.”

4.6. Az integritás-oktatás leginkább elfogadott formái és irányai

A fókuszcsoporthoz beszélgetések zárásaként szóba került, hogy milyen edukációs, oktatási formában képzelnék el a fiatalok, hogy hatékony inputokat kapjanak az integritás, korrupció, korrupció elleni küzdelemhez kapcsolódó témákban.

• Online részvétel lehetősége:

Szinte mindegyik terepen felmerült, hogy az oktatási tartalmakat fontos online elérhetővé tenni, illetve ilyen bekapcsolódási lehetőséget (is) biztosítani. Az online képzés **segítségével áthidalhatók a távolságok is, azonban arra törekedni kell, hogy motiváltak legyenek a résztvevők**, mert a személyes jelenlét hiánya könnyen okozhatja a résztvevők gyors érdektelenné válását és lemorzsolódását a képzésből.

• Motiváció fenntartása:

Különböző **kvízek, interaktív játékok és teljesítendő feladatokhoz nyereményjátékokat, ajándékokat, utalványok** sorsolását képzelnék el. Ezzel az érdekes tartalmak mellett fenntartható az érdeklődés és van egy kitűzött cél, ami motiválhatja a résztvevőket. A motiváció fenntartását szolgálja, ha akár a felsőoktatás esetében kreditpontok járnának a részvételért és a teljesítményért.

• Rövid és hosszabb videós és audiós tartalmak:

A válaszadó fiatalok fontosnak érzik, **hogy a tartalmak jól legyenek keretezve**, elhatárolódjanak egymástól, de illeszkedjenek a képzés fő tematikájába: *„Hát igen, úgy értettem, hogy lényegre törő, hogy egy olyan szerkezeti egységben, hogy magát a szerkezetet is értsem. Hogy a tudás, amit kapok, az hova fog beépülni.”*

• Influenzerek és példaképek bevonása:

Több fiatal vonható be akkor, ha általuk gyakran követett és értékelt, hiteles példaképek, influenzerek és véleményvezérek közvetítik a legfőbb üzeneteket, vagy általuk kerül átadásra a tartalom egy része. **Fontos, hogy hiteles személyek legyenek, politikailag ne túlzottan elkötelezettek és ne ún. hirdetőtábla influenzerek**, akik nagyon széleskörű termékpalettát reklámoznak és népszerűsítnek.

• Jogok és kötelezettségek megismerése:

Fontos, hogy egyértelműen világos legyen a képzésen résztvevők számára, hogy mik a jogaik és kötelezettségeik, mikor mit lehet és kell jelenteni, mely cselekmények tartoznak a korrupció fogalmába.

• Gyakorlati példák:

A fiatalok szerint **érdekessé teszi a képzést a gyakorlati példák ismertetése, akár korábban megtörtént, és kivizsgált esetek bemutatásán keresztül**, mert ezek sokkal inkább megmaradnak és beépülnek a résztvevőknél. Lehetséges ezek közös feldolgozása, de ebben az esetben **a gyakorlati, közös munka jó, ha személyesen tud megvalósulni**, míg az elméleti oktatás online is kivitelezhető marad. A témákat modulokra bontanák és a fiatal korcsoport számára jól befogadható struktúrában éreznék a leghatékonyabbnak annak átadását.

• A kritikus gondolkodás fejlesztése:

Ne „steril” körülmények között, egyértelmű fekete-fehér példákon keresztül mutassák meg a korrupciót és az integritást, hanem jelenlen meg az elgondolkodtató „szürke zóna”, ahol szükség van az átgondolásra, kritikai megközelítésre. Mutassák meg a képzések, hogy nem mindent kell elhinni elsőre, fenntartásokkal kell kezelni az információkat, és érdemes utánajárni, több forrást áttekinteni.

• Aktív részvétel:

A képzési alkalmakon alakuljon ki a bizalom, és ebben a légkörben kapacitálják, segítsék a hallgatók proaktív részvételét. Lehetőleg mindenki minél többet szóljon hozzá a témához, legyen lehetőség az aktív részvételre. A résztvevők érezzék, hogy elkötelezetté válnak és kialakul egyfajta belső igény az integritás szerinti mindennapi életre.

• **Kerülni kell az általános panaszkodást**, ez sosem lehet előremutató egy olyan képzésen, ahol a cél az ismeretek átadása, mélyítése és a prevenció.

• Komplex képzési csomag:

Amellett, hogy több terepen a tananyagba való beépítés mellett érveltek, másutt jelezték, hogy egy ilyen komoly célokkal rendelkező képzés esetében **komplex tudásátadást kell tervezni, mely már kisgyermekkortól nyújt információkat egészen a felsőoktatásig bezárólag**: „Hogyha tényleg komolyan gondolják, akkor szerintem általános iskolától kezdve kell ezt folyamatosan bevezetni, és nem konkrét tárgy körében, hanem folyamatosan tanítani ezt, mint ahogy sok más állampolgári feladatot is, vagy valamilyen felelősségre nevelést, és nem így konkrétan oktatnám főleg felnőtteknek, mert akiknél már ez berögzült, hogy ők fogékonyak a korrupcióra, azoknál például 10 óra, vagy 20 óra, mindegy, mennyi, ez nem.”

Az edukációs tartalmak átadásának precíz megtervezését és előkészítését elengedhetetlennek tartják a sikeres képzés elérése érdekében:

1. Elköteleződés (engagement):

Érdekelté kell tenni a fiatalokat, hogy egyáltalán bekapcsolódjanak a képzésekbe, érdekelje őket az ott majd elhangzó tartalom. Meg kell világítani azt a problémát, amiről majd a képzés szól, hogy ez kifejezetten őket hogyan érinti, milyen károkat okozhat számukra. Pozitív kommunikációba fordítva: miért lesz számukra hasznos és elengedhetetlen, hogy ilyen típusú tudást kapjanak.

2. Érzékenyítés:

Támogatni kell a fiatalokat abban, hogy megértsék hogyan hat a korrupció a társadalom különböző rétegeire. A korrupcióhoz kapcsolódó érzelmek és a korrupció előfordulásának lehetséges gyakorlatai esetében is felmerült az interjúk során, hogy ha pozitívan érinti őket, akkor akár még egy kíváncsi dolog is lehet részt venni benne, vagy egyszerűen csak nem jelenteni azt. Azonban világossá kell tenni, hogy nem mindenkinek pozitív ez, még akkor sem, ha ők maguk éppen így élik meg. Vannak olyan rétegei és csoportjai a társadalomnak, akik szenvednek emiatt, vagy éppen nem jutnak hozzá szolgáltatásokhoz, kizsorolnak számtalan lehetőségből stb.

3. Nyereség realizálása:

Érdemben láttatni kell, hogy milyen haszonnal jár a képzésen való aktív részvétel számukra. Ha az első lépésben (elköteleződés) sikeresen bevonásra kerültek a résztvevők, akkor itt meg kell mutatni nekik, hogy ezek az ígért hasznok a mindennapi életben hogyan jelenhetnek meg.

4. Rendszerszemlélet:

Természetesen a fiatalok részvétele prioritás, de a fiatalokra még mindig nagy hatást gyakorolnak rokonaik, családtagjaik, így fontos az ő edukálásuk is: „Ahogy felnő egy fiatal, akár 30 éves koráig, vagy nem tudom, még tovább is nagy hatással tud lenni az, hogy hogyan gondolkodik valamelyik rokona egy bizonyos dologról. És hát nyilván hiába tanul korrupcióellenes dolgokról, meg hogy miért jó neki az, hogyha korrupcióellenes egy adott rendszer, hogyha állandóan azt hallja otthon, hogy ez hülyeség, ennek semmi”.

5. Irodalomjegyzék

Bokor T. (2018).

Magyar fiatalok és a korrupció viszonya a médiahasználat tükrében, Magyar Tudomány, 179: (2), 195–205.

Aja-Eke, D., Gillanders, R., Ouedraogo, I., & Maiga, W. H. E. (2023).

Sextortion and corruption. Applied Economics Letters, 32(6), 830–834. <https://doi.org/10.1080/13504851.2023.2289894>

Creswell, J. W. (2009).

Research Design. Qualitative, quantitative and mixed methods approaches. Sage Publications, Thousand Oaks.

Eldén, Å., D. Calvo, E. Bjarnegård, S. Lundgren, and S. Jonsson 2020.

“Sextortion: Corruption and Gender-Based Violence.” EBA Report 2020:06. The Expert Group for Aid Studies (EBA), Sweden.

Feingeblatt, H. (2020).

Breaking the silence around sextortion: the links between power, sex and corruption (report). Transparency International.

Hesse-Biber Nagy, S.

Mixed methods research: merging theory with practice. The Guilford Press, New York, 2010.

Krueger R.A. (1994)

Focus Groups: a Practical Guide for Applied Research. Sage, Thousand Oaks, CA, USA

Sundström, A., & Wängnerud, L. (2021).

Sexual forms of corruption and sextortion: How to expand research in a sensitive area (working paper). The Quality of Government Institute, University of Gothenburg.

Székely L., Lakatos D., Molnár Cs.

Fiatalok és korrupció Magyarországon, Transparency International Hungary, Budapest, 2012. Forrás: [TRANSPARENCY INTERNATIONAL MAGYARORSZÁG](#)

UNODC-GRACE Projekt

(United Nations Office on Drugs and Crime – Global Resource for Anti-Corruption Education and Youth Empowerment). Forrás: [GRACE UNITED NATIONS](#) (letöltve: 2025.04.11)

Dobson Phillips, R., Dávid-Barrett, E. & Barrington, R. (2021).

“Defining Corruption in Context”, Centre for the Study of Corruption Working Paper 12. Brighton: University of Sussex, forrás: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=csc-wp-series-dobson-et-al-defining-corruption-final.pdf&site=405>